

Національна академія наук України
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ХАРЧОВОЇ БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА ГЕНОМІКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ДУ «ІХБГ НАН України»
академік НАН України

 Я.Б.Блюм
наказ № 74 від «30» листопада 2016 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про АСПРАНТУРУ
Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки
Національної академії наук України»

«СХВАЛЕНО»

Вченою радою
ДУ «ІХБГ НАН України»
протокол № 15
від «29» листопада 2016 р.

Внесені корективи 22.06.2021р.

Вступ

Це Положення про аспірантуру розроблено відповідно до:

- Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII у редакції станом на 01.05.2021 р.;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 283 від 03.04.2019;
- розпорядження Президії Національної академії наук України від 25.04.2016 № 259 «Про діяльність наукових установ Національної академії наук України щодо надання освітніх послуг у сфері вищої освіти»;
- наказу Міністерства освіти і науки України від 06.11.2015 р. №1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 листопада 2015 року № 1460/27905.

Зміни та доповнення в Положення вносяться у зв'язку із змінами законодавства України.

1. Загальні положення

1.1. Підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в пріоритетних сферах біологічних наук здійснюється Державною установою «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України» (далі - ДУ «ІХБГ НАН України») з 2008 року і є складовою системи неперервної освіти, яка реалізується в Інституті.

1.2. Аспірантура при Державній установі «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України» створена розпорядженням Президії НАН України від 24 грудня 2008 року № 757 і веде підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації за спеціальністю 091 Біологія. Напрямки (профілі) підготовки: «Біотехнологія», «Молекулярна генетика», «Цитологія, клітинна біологія, гістологія».

1.3. Відкриття й закриття аспірантури та контроль за її діяльністю здійснює Президія НАН України. Науково-методичне керівництво та ліцензування діяльності - Міністерство освіти та науки України.

Навчання в аспірантура здійснюється у денній формі (з відривом від виробництва).

1.4. З 2016 року підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації здійснюється на основі ліцензії Міністерства освіти і науки України щодо здійснення освітньої діяльності закладу освіти у сфері вищої освіти ЛВ 03618-000065 від 2 листопада 2016 року (Наказ МОН України № 966 від 11.08.2016 «Про ліцензування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні»).

2. Мета і завдання аспірантури

2.1. Метою навчання в аспірантурі є поглиблення теоретичної, спеціальної та прикладної підготовки осіб з вищою освітою, оволодіння ними сучасними методами і засобами наукових досліджень, підвищення їх науково-педагогічної

кваліфікації, виховання у них вміння самостійно і на високому професійному рівні вести науково-дослідну та педагогічну роботу.

2.2. Основним завданням аспірантури є забезпечення умов і можливостей для підготовки в Інституті здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії.

2.3. Область професійної діяльності випускників, що освоїли програму аспірантури, включає наукову та викладацька діяльність в закладах науки, освіти усіх рівнів та бізнес-секторі у сфері біології.

2.4. Діяльність аспірантури узгоджується зі Статутом ДУ «ІХБГ НАН України» та визначається даним Положенням.

3. Порядок прийому до аспірантури

3.1. До аспірантури ДУ «ІХБГ НАН України» для здобуття наукового ступеня доктора філософії на конкурсній основі приймаються особи, які здобули ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста).

3.2. Аспірантура реалізує денну форму навчання. Термін навчання в аспірантурі – 4 роки. Вікових обмежень немає.

3.3. Підготовка аспірантів за державним замовленням здійснюється на підставі угод, понад державне замовлення - на підставі контрактів.

3.4. Прийом до аспірантури проходить щорічно у терміни, визначені Президією НАН України.

3.5. ДУ «ІХБГ НАН України» розміщує на сайті Інституту та у засобах масової інформації оголошення про конкурсний прийом до аспірантури не пізніше ніж за 3 місяці до початку прийому із зазначенням наукової спеціальності, термінів та умов прийому, переліку необхідних документів.

3.6. Для проведення прийому до аспірантури створюється приймальна комісія ДУ «ІХБГ НАН України». Члени прийальної комісії призначаються директором ДУ «ІХБГ НАН України» із числа керівників наукових структурних підрозділів, а також передбачуваних наукових керівників аспірантів.

3.7. Заява про прийом до аспірантури подається вступником на ім'я директора ДУ «ІХБГ НАН України».

3.8. Інститут зобов'язаний:

- Ознайомити вступника зі своїм Статутом, ліцензією на здійснення освітньої діяльності, посвідченням про державну акредитацію, з освітніми програмами та іншими документами, що регламентують організацію і здійснення освітньої діяльності за програмою підготовки наукових кадрів в аспірантурі;

- Роз'яснити вступнику права і обов'язки аспіранта.

3.9. Заява вступника до аспірантури візується після надання таких документів:

- 1) особовий листок з обліку кадрів з фотокарткою;
- 2) копія диплома про закінчення вищого навчального закладу із зазначенням одержаної кваліфікації спеціаліста або магістра (особи, які здобули відповідну освіту за кордоном, – копію нострифікованого диплома);
- 3) копія паспорта та ідентифікаційного номера;

- 4) медична довідка про стан здоров'я за формою № 086/У;
- 5) список опублікованих наукових праць і винаходів, завірених в організації, де працює вступник (за наявності);
- 6) посвідчення про складання кандидатських іспитів (за наявності складених кандидатських іспитів);
- 7) чотири фотокартки розміром 4x6 см;
- 8) додаткову пропозицію обсягом мінімум 10–12 аркушів друкованого тексту.

Паспорт, диплом про вищу освіту (з додатком), посвідчення про складання кандидатських іспитів (за наявності) вступник подає особисто.

3.10. Рішення про допуск до складання вступних іспитів до аспірантури виноситься приймальною комісією за результатами співбесіди, розгляду додаткової пропозиції та поданих наукових праць з урахуванням письмового висновку передбачуваного наукового керівника, про що вступник до аспірантури повідомляється у тижневий термін.

Приймальна комісія може відмовити вступнику у допуску до складання вступних іспитів до аспірантури у зв'язку з неподанням у встановлений термін усіх або окремих вищенаведених документів або поданням їх після закінчення встановленого терміну.

3.11. Вступники до аспірантури складають вступні іспити з біології (в обов'язку навчальної програми для спеціаліста або магістра) та однієї із іноземних мов на вибір (англійської, німецької, французької) в обов'язку навчальних програм для вищих навчальних закладів IV рівня акредитації, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Результати вступних іспитів до аспірантури дійсні протягом календарного року.

Вступники, які на час вступу до аспірантури склали всі або декілька кандидатських іспитів, звільняються від відповідних вступних іспитів до аспірантури і їм зараховуються оцінки кандидатських іспитів.

3.12. Прийом вступного іспиту з біології до аспірантури проводиться предметною екзаменаційною комісією, до складу якої включаються доктори та кандидати наук.

3.13. Особам, які допущені до складання вступних іспитів до аспірантури денної форми навчання, для підготовки та складання вступних іспитів надається один раз на рік додаткова оплачувана відпустка за місцем основної роботи з розрахунку 10 днів на кожний вступний іспит. Особи, які вступають до аспірантури з одним або кількома складеними кандидатськими іспитами, користуються додатковою оплачуваною відпусткою для складання вступних іспитів, що залишились, із розрахунку 10 днів на кожний іспит. Особи, які склали всі кандидатські іспити, правом на додаткову відпустку для складання вступних іспитів до аспірантури за місцем роботи не користуються.

До відпустки не включається час проїзду від місця роботи вступника до місця знаходження аспірантури і назад. Витрати на проїзд та проживання несе вступник. Документом, який засвідчує право вступника до аспірантури на додаткову оплачувану відпустку, є повідомлення приймальної комісії за підписом директора ДУ «ІХБГ НАН України» про допуск вступника до складання вступних іспитів.

3.14. На підставі результатів вступних іспитів до аспірантури приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника.

У разі одержання однакових оцінок переважне право при зарахуванні до аспірантури мають вступники, рекомендовані до вступу до аспірантури вченою радою

певного ЗВО (факультету) чи наукової установи, які успішно закінчили магістратуру, або які склали всі чи декілька кандидатських іспитів.

Зарахування до аспірантури проводиться наказом директора ДУ «ІХБГ НАН України».

Про зарахування до аспірантури або про відмову в зарахуванні до аспірантури вступник повідомляється в п'ятиденний термін із дня прийняття приймальною комісією відповідного рішення. Дата зарахування до аспірантури є датою початку підготовки аспіранта.

3.15. Після закінчення прийому до аспірантури директор ДУ «ІХБГ НАН України» у п'ятиденний термін подає до Президії НАН України звіт про виконання плану прийому до аспірантури за рахунок державного замовлення.

3.16. Керівники підприємств, установ і організацій зобов'язані звільнити з роботи осіб, зарахованих до аспірантури з відривом від виробництва, в необхідний для своєчасного прибуття на навчання термін. Підставою для звільнення з роботи є копія наказу про зарахування особи до аспірантури.

4. Порядок навчання аспірантів

4.1. Взаємозобов'язання аспірантів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням, та ДУ «ІХБГ НАН України» визначаються в угоді, якою передбачається своєчасне закінчення роботи над дисертацією, забезпечення відповідних умов праці тощо та відповідальність сторін у разі невиконання умов цієї угоди.

4.2. Підготовка аспірантів понад державне замовлення здійснюється на підставі контрактів, укладених між ДУ «ІХБГ НАН України» та вступниками (установами, організаціями та підприємствами, що направили їх на навчання), якими передбачається повне відшкодування витрат на їх підготовку, включаючи виплату стипендії.

4.3. Термін навчання в аспірантурі денної форми навчання складає чотири роки. В окремих випадках вчена рада ДУ «ІХБГ НАН України» може встановлювати термін навчання в аспірантурі диференційовано - від одного до чотирьох років з урахуванням обсягу наукового доробку і ступеня готовності дисертації. До терміну навчання в аспірантурі не включається період хвороби (тривалістю понад один місяць), знаходження у відпустці у зв'язку з вагітністю і пологами, по догляду за дитиною до досягнення трирічного віку, а також за відсутністю з інших поважних причин, передбачених законодавством України.

4.4. Особам, зарахованим за державним, стипендія призначається з дня їх зарахування, а тим, які навчаються в аспірантурі за контрактом, – відповідно до умов контракту.

4.4 Аспірантам можуть бути призначені в установленому порядку іменні стипендії, засновані на честь видатних діячів науки, культури, освіти, громадських діячів, а також засновані Президентом України, Кабінетом Міністрів України, а також державними і недержавними органами, підприємствами, установами і організаціями.

4.5 Аспіранти можуть бути направлені на стажування до провідних вітчизняних і закордонних наукових центрів. Витрати, пов'язані з їх відрядженням, проводяться згідно із законодавством України.

4.6. Аспірант має право на:

- користування навчально-виробничою та науковою базою ДУ «ІХБГ НАН України»;

- отримання всіх видів відкритої наукової інформації і наукового консультування;
- участь у науковій діяльності відповідного наукового структурного підрозділу ДУ «ІХБГ НАН України» та Інституту в цілому;
- переривання навчання з поважних причин із подальшим його продовженням. Тривалість і кількість переривань навчання, а також поважність причин визначаються вченою радою ДУ «ІХБГ НАН України»;
- щорічні канікули тривалістю до двох календарних місяців;
- роботу за сумісництвом відповідно до законодавства України;
- безпечні й нешкідливі умови навчання й праці;
- працевлаштування згідно з типовою угодою у разі зарахування на навчання за державним замовленням або контрактом (у разі навчання поза державним замовленням);
- участь в конкурсах;
- відтермінування в мирний час від призову в Збройні Сили.

4.7. Аспірант зобов'язаний:

- дотримуватися вимог законодавства, моральних та етичних норм поведінки, Етичного кодексу вченого України;
- глибоко оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю та підвищувати загальний культурний рівень;
- опанувати методологію проведення наукових досліджень;
- виконувати індивідуальний план роботи над дисертацією. Індивідуальний план роботи аспіранта передбачає складання кандидатських іспитів із спеціальності, іноземної мови та філософії, а у разі необхідності – додаткового іспиту, визначеного рішенням спеціалізованої вченої ради закладу, установи, де передбачається захист дисертації; заліків із дисциплін, визначених рішенням вченої ради з урахуванням профілю підготовки; педагогічну практику;
- звітувати про хід виконання дисертації на засіданні відповідного науково-дослідного структурного підрозділу і вченої ради ДУ «ІХБГ НАН України»;
- у встановлений термін захистити дисертацію або подати її спеціалізованій вченій раді;
- дотримуватися Статуту й правил внутрішнього розпорядку ДУ «ІХБГ НАН України».

4.8. Аспірант може бути відрахованим з аспірантури за грубе порушення правил внутрішнього розпорядку ДУ «ІХБГ НАН України», за вчинення протиправних дій, а також за невиконання індивідуального плану роботи без поважних причин, передбачених вищенаведеним пунктом.

Рішення про відрахування аспіранта приймає Вчена рада ДУ «ІХБГ НАН України», на підставі якого аспірант відраховується з аспірантури наказом директора ДУ «ІХБГ НАН України».

Аспірант, який був зарахований до аспірантури за державним замовленням і відрахований через зазначені причини, відшкодовує вартість навчання згідно із законодавством України при повторному вступі до аспірантури.

4.9. Кожному аспіранту відповідним наказом директора ДУ «ІХБГ НАН України» призначається науковий керівник, як правило, доктор наук або за рішенням Вченої ради, як виняток, кандидат наук.

Науковий керівник аспіранта здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, контролює виконання затвердженого ним індивідуального плану та несе особисту відповідальність за якісне написання аспірантом дисертації.

Кількість аспірантів, прикріплених до наукового керівника – доктора наук, не повинна перевищувати 5 осіб одночасно (разом із докторантами), а для наукового керівника – кандидата наук – 3 осіб, включаючи аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням.

На здійснення наукового керівництва відводиться щороку 50 академічних годин на одного аспіранта.

4.10. Тема дисертації та індивідуальний план роботи аспіранта після обговорення на засіданні відповідного науково-дослідного структурного підрозділу затверджуються вченою радою ДУ «ІХБГ НАН України» не пізніше двомісячного терміну після зарахування його до аспірантури.

4.11. Аспірант працює за індивідуальним планом роботи, не менше ніж два рази на рік звітує про його виконання на засіданні відповідного наукового структурного підрозділу, а раз на рік – на засіданні вченої ради та щорічно атестується науковим керівником. За результатами атестації відповідним наказом директора ДУ «ІХБГ НАН України» аспірант переводиться на наступний рік навчання або відраховується з аспірантури.

4.12. Вчена рада ДУ «ІХБГ НАН України» зобов'язана не менш як один раз на рік розглядати питання щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, переглядати склад наукових керівників та усувати від наукового керівництва осіб, які не забезпечують своєчасної і якісної підготовки аспірантів.

4.13. Переведення аспірантів до іншого вищого навчального закладу, наукової установи, а також на іншу форму навчання здійснюється директором ДУ «ІХБГ НАН України». Переведення аспірантів, які навчаються за цільовим призначенням, на іншу форму навчання може здійснюватися тільки за клопотанням організації, яка направила їх на навчання.

4.14. Аспірантам, які успішно виконують індивідуальний план роботи, за місцем роботи надається додаткова оплачувана щорічна відпустка тривалістю 30 календарних днів для складання кандидатських іспитів і виконання роботи над дисертацією та, за їх бажанням, протягом чотирьох років навчання – один вільний від роботи день на тиждень з оплатою його в розмірі 50 відсотків середньої заробітної плати працівника. До щорічної відпустки не включається час проїзду від місця роботи аспіранта до місця знаходження аспірантури і назад. Витрати на проїзд несе аспірант.

4.15. Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.

4.16. Відповідальність за рівень організації наукової підготовки в аспірантурі покладається на директора ДУ «ІХБГ НАН України».

5. Фінансові умови

5.1. Підготовка в аспірантурі здійснюється за рахунок:

- коштів Державного бюджету України – за державним замовленням для роботи у державних установах, закладах, наукових інститутах тощо;
- коштів юридичних та фізичних осіб – на умовах контракту для роботи у державному й недержавному секторах народного господарства.

5.2. Особи, які раніше пройшли повний курс навчання в аспірантурі за державним замовленням, а також відраховані з неї достроково за вчинення протиправних дій або невиконання індивідуального плану, не мають права повторного вступу до аспірантури за державним замовленням.

5.3. Проекти річних і перспективних планів прийому до аспірантури за державним замовленням розробляються ДУ «ІХБГ НАН України», затверджуються відповідно до чинного законодавства України і доводяться до Президії НАН України.

5.4. Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, визначається щорічно з урахуванням можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва.

5.5. Оплата праці наукових керівників проводиться з розрахунку 50 годин на одного аспіранта або здобувача в рік. У випадках затвердження аспіранту двох керівників оплата ділиться по 25 годин на кожного наукового керівника.

5.6. Аспірант, відрахований з аспірантури до закінчення терміну навчання, може бути відновлений за рахунок своїх коштів.

5.7. Аспіранти мають право виконувати в Інституті оплачувану роботу за умови виконання індивідуального плану підготовки.

6. Керівництво аспірантурою

6.1. Діяльність аспірантури ДУ «ІХБГ НАН України» регламентується основними законодавчими документами і матеріалами у сфері вузівської професійної освіти і підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

6.2. Виконання і координація всіх видів робіт, пов'язаних з навчанням в аспірантурі, здійснюються відділом аспірантури, очолюваним завідувачем, який призначається на посаду наказом директора і підпорядковується директору.

6.3. Щорічно відділ аспірантури представляє директору і для Вченої ради інституту:

- Звіт про роботу аспірантів і відділу аспірантури;
- Тематику дисертаційних робіт з урахуванням концепції Інституту, запропоновану відділами;
- Запропонований склад комісій по прийому вступного і кандидатського іспитів.